

Թէ ի՞նչ պատմեց Թրէրոնէմը, կամ ինչ է Սիֆիլիսը
գրեց՝ Տօթթ. Լ. Գրիգորեանը:

Նախ խոստովանութիւն մը . . . : Բժիշկի ըլլալս ի վեր որոշած էի Սիֆիլիսի մասին գրուած որ եւ է հայերէն գրութիւն չկարգալ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ ամէն նորեկով բժիշկ այդ նիւթի մասին բան մը կը գրէր: Առ հասարակ գրութեանց տափակ ու անիմաստ կ'ըլլային: Շատերն ալ ֆրանսերէն բառերու հաւաքածոյ մը կը ներկայացնէին: Զաւարի բան էր Ը, ոչ գրողը հասկցեր էր իր իւրեւ եւ ոչ ալ կարգացողը բան մը չ'իմանար այդ բարեխաղան խառնակութիւններէն:

Հակառակ ԲԺ. Լ. Գրիգորեանի հանդէպ տաճած յարգանքիս, — որպէս տաղանդաւոր գրող եւ լաւ պատրաստուած հմուտ բժիշկ մը, — «Բուժանք»ի մէջ պարբերաբար հրատարակուելէ վերջ (գիւն չէ աւարտած) գրքոյկի ձեւով ամբողջութեամբ ի լոյս ընծայուած «Թէ ինչ պատմեց Թրէրոնէմը» անունով իր գրութիւնը օրերով մ'նաց գրասեղանիս վրայ առանց կարգացուելու իմ կողմէս, համաձայն իմ որոշումիս զոր վերեւ յիշեցի:

Սակայն օր մը, իմ գլուրթմանս դասատուիս, Տօթթ. Էտմիսի մէկ ասացուածքը յիշելով որոշեցի կարգաւ այս գրքոյկը: «Զօրիները միայն իրենց միտքը չ'են փոխեր» ըսած էր ան օր մը մեզի: Ու ես, մտաբերելով Սէ ջորի մը չէի, սկսայ ծայրէ ծայր, մէկ շունչով կարդալ ԲԺ. Գրիգորեանի գիրքը: «Մէկ շունչով» ըսի, Տիշդ է. որովհետեւ ուրիշ կերպով կարելի չէ կարդալ այդ գլուխ գործոցը՝ գրուած Սիֆիլիսի մասին: Սիրային վկայի մը պէս դիւմիչ է ան եւ դիւրընթեռնելի:

Հեղինակը խօսքը կուտայ Թրէրոնէմին, Սիֆիլիսի միբրոպին եւ անոր բերնով սահուն եւ գրեթէ բնաստեղծական ոճով կը դատէ Սիֆիլիսի աւերները, դարձմանումը եւ արգիւնումը: Սիրուն պատմութեամբ մը զոր մարդ կը կարդայ հաճոյքով եւ միայնգամայն հիացումով: Սիֆիլիսի մասին գրութեանն լաւագոյնն է այս գրքոյկը որովհետեւ՝

Ա. — Լեզուն դիւրահասկնայի է եւ մանաւանդ մաքուր հայերէն է:

Բ. — Դուր հոն չափի գտնէր երկարաշունչ բացատրութիւններ նո գիտական տափակ մանրամասնութիւններ:

Գ. — Անոր էջերը զարդարուած չ'են ֆրանսերէն կամ լատիներէն գիտական բառերով:

Դ. — Պատկերազարդ է ան եւ այդ պատկերները դաստիարակիչ են:

Ե. — Ամբողջ է, սակայն կատարեալ: Հոն չկայ կրկնութիւն եւ ձանձրացուցիչ տեսութիւններ: Լեզուն է գործնական ճեղքաղբութիւններով:

Զ. — Սարսափազգու չ'են անոր էջերը. այլ լուսարձակի մը ճառագայթներուն պէս բարեբար: Սիֆիլիսի ճանկերուն մէջ գալարուողներուն համար յոյսի եւ միջօրութեան հրեղէն սիւն մըն է ան:

Է. — Դաստիարակիչ է ան ամէն սեռի եւ դասակարգի մարդոց համար, անգամ բժիշկներուն համար:

Ը. — Եւ մեծադիւր էջերով այս գրքոյկը գոհար մըն է առանց մերութեան: Նետուելիք աւելորդ տող մ'անգամ չգտայ անոր մէջ:

Այս գրքոյկը չափուեցաւ եւ կատարեալ գտնուեցաւ: Կը շնորհաւորեն մեր յարգելի պաշտօնակիցը իր այս մեծ եւ շինարար գործին համար:

Վա՛յ այն հայուն որ չի կարդար այս ուղեցոյցը:

Պոստըն

ԲԺ. Ա. Ս. ԱՐԷԼԵԱՆ